

13. investment / thepremierfinancialglossaryontheweb [електронний ресурс] // точка доступу : <http://www.investorwords.com/2599/investment.html>

14. Інвестиція / Матеріал з Вікіпедії– вільної енциклопедії[електронний ресурс]//точка доступу:<http://uk.wikipedia.org/wiki/інвестиція>

15. Інновації / Матеріал з Вікіпедії– вільної енциклопедії[електронний ресурс] // точка доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Інновації>

16. Пушкарь І.В. Механізми державного регулювання розвитку агропромислового комплексу на регіональному рівні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 25.00.02 – механізми державного управління/ Ірина Володимирівна Пушкарь. – К.: Академія муніципального управління, 2009. - 22 с.

17. Стратегія соціально - економічного розвитку Сумської області: «Нова Сумщина – 2015» / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.state.gov.sumy.ua/docs/nova_sumscina_2015.html

Рассмотрены предпосылки управления инновационно-инвестиционной деятельностью предприятий и организаций агропромышленного комплекса с целью совершенствования инвестиционной политики и формирования благоприятного инвестиционного климата. Уточнено определение и представлена современная трактовка дефиниций «инновация», «инвестиции», «инновационное развитие». Проанализированы основные направления инновационно-инвестиционного развития аграрных предприятий в условиях нестабильной экономики.

Considered prerequisites for innovation and investment management activities of enterprises and organizations of the agroindustrial complex in order to improve the investment policy and the formation of favorable investment climate. Refined the definition and interpretation is presented modern definitions of "innovation", "investment", "innovative development". Analyzed the main areas of innovation and investment development of agricultural enterprises in a volatile economy.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.
Дата надходження до редакції: 25.03.2012 р.

УДК 631.11: 330.111.4

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОКОРИСТУВАННЯМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Р. В. Ліпський, Полтавська державна аграрна академія

У статті розглядаються проблеми інноваційного розвитку та потенційні можливості для успішного здійснення інноваційної діяльності на рівні аграрних підприємств.

Постановка проблеми. Нині значна частина вітчизняних агропідприємств, особливо малих неспроможна виробляти високоякісну й конкурентоспроможну продукцію. Це є результатом таких негативних явищ як: застарілий машинно-тракторний парк, диспаритет цін на продукцію промисловості і сільського господарства, постійне зростання цін на паливо-мастильні матеріали, недосконала кредитно-фінансова система і законодавча база, обмеженість інформаційних ресурсів, втрата висококваліфікованих працівників, відсутність необхідних інвестицій та доступних інновацій.

Ці проблеми стали особливо гострими у зв'язку з набуттям Україною членства в структурах СОТ, що вимагає від нашої держави постачання на світовий ринок високоякісної конкурентоспроможної продукції. Таким чином, постає гостра необхідність у переорієнтації традиційного господарювання на високоефективне інноваційне.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Інноваційний потенціал аграрних підприємств включає інноваційні ресурси й умови забезпечення інновацій. Сучасні теорії економічного росту розглядають наукові дослідження й розробки як ендогенний процес, невід'ємний від ре-

альної економіки й чуйно реагуючий на вимоги й стимули ринків товарів і послуг.

Значний внесок у дослідження проблеми ефективного використання ресурсного потенціалу внесли В.М. Трегобчук, М.А. Лендєл, М.В. Гладій, А.Е. Юзефович, В.Г. Андрійчук, П.Т. Саблук та інші.

Постановка завдання. Загалом Україна має потенційні можливості для успішного здійснення інноваційної діяльності, однак на рівні держави необхідно виконати ряд заходів: забезпечити стабільну економічну ситуацію в країні для залучення інвестицій в агропромисловий комплекс; надати пільги підприємствам, які створюють інноваційний продукт, що дозволить збільшити фінансові ресурси для реалізації інноваційної програми підприємства; зорієнтувати фінансово-кредитні установи на надання кредитів підприємствам, що займаються інноваційною діяльністю. Використання запропонованих заходів щодо стимулювання впровадження інновацій підприємствами агропромислового виробництва дозволить покращити процес виробництва, ефективно використовувати внутрішні і залучати зовнішні інвестиції в інноваційну діяльність.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі ресурсокористування та ресурсо-

збереження у сільськогосподарських підприємствах важливу роль відіграє впровадження новітніх технологій та досягнень науково-технічного прогресу. Інновації є засобом підвищення ефективності виробництва продукції, а також засобом адаптації підприємства до змін соціального, економічного, екологічного середовища. Інноваційний процес у сільськогосподарському виробництві – це постійний, безперервний процес перетворення окремих технічних, технологічних, агрохімічних, біологічних та організаційно-економічних ідей і наукових варіантів вирішення певного практичного завдання з метою переходу аграрних галузей та підприємств на якісно новий рівень виробничого процесу.

Агроінновація – це інновація, реалізована в аграрній сфері. Основним ініціатором агроінновацій для сільськогосподарських підприємств є мережа науково-дослідних установ НААН та Міністерства аграрної політики та продовольства України.

В аграрній діяльності розробка інновацій і їх впровадження пов'язано переважно з новими сортами рослин, виведенням нових порід тварин, нової техніки, новими ресурсозберігаючими технологіями, застосування яких, у більшості випад-

ків, змінює характерні властивості сільськогосподарської продукції, що виробляється, але не призводять до появи нових видів продукції.

Історичні зміни у технологіях вирощування сільськогосподарських культур зумовили зниження до десятка разів витрат праці з розрахунку на 1 га посіву за одночасного підвищення врожайності й поліпшення умов праці. Тому у сільському господарстві зміна технології має більш глибокий ефект, ніж просто поява нової продукції [1].

Аграрні інновації мають ряд особливостей порівняно з інноваціями в інших галузях економіки (рис. 1).

На сучасному етапі розвитку аграрного виробництва важливими напрямками розвитку інновацій є наступні: застосування біотехнології для створення сільськогосподарської продукції із заданими властивостями; ландшафтне та високоточне землеробство; нові ґрунтозахисні технології землеробства на основі мінімального або нульового обробітку землі; енерго- та ресурсозберігаючі технології, селекція та насінництво тощо. Зокрема, у виробництві сільськогосподарської продукції тільки за рахунок сорту можна досягти збільшення її обсягів на 30-40 %.

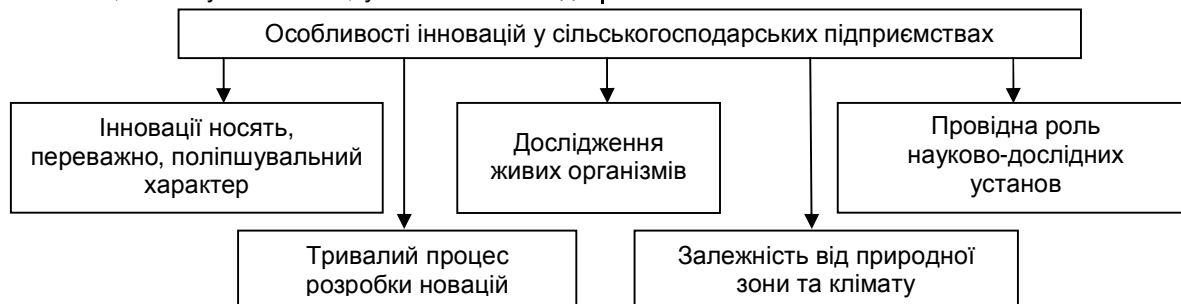

Рис. 1. Особливості інновацій у сільськогосподарських підприємствах Полтавської області*

*Розроблено автором

Інноваційні напрями розвитку виробничого процесу у сільськогосподарських підприємствах сприяють прискоренню сортозмін, поступовій відмові від процесів сортооновлення й більш швидкій окупності матеріально-грошових витрат на селекцію й первинне насінництво.

В системі економічного потенціалу аграрних підприємств важливе значення належить інноваційному потенціалу, який безумовно є стратегічним критерієм результативності і ефективності їх функціонування (рис. 2).

Рис. 2. Елементи інноваційного потенціалу аграрних підприємств*

*Розроблено автором

Інноваційний потенціал – здатність до зміни, покращання, прогресу, це джерело розвитку. Якщо розглядати більш ширше, то це здатність господарства чи суб'єкта господарювання робити нову, науково містку продукцію, що відповідає вимогам ринку і містить у собі: виробничі потуж-

ності для виробництва засобів виробництва; професійний і науково-технічний склад персоналу; потужності експериментальної бази, пов'язаної з підготовкою нового виробництва; інструмент і оснащення для проведення наукомістких операцій; можливості впровадження новов-

ведень і його контролю. Доказом цьому може слугувати таке явище, як дифузія інновацій. Так, застосування нового обладнання (яке є конкретним результатом інноваційного процесу, інновації) веде до виготовлення нової продукції, яка в свою чергу, виходячи на ринок, є джерелом, фактором подальших змін.

Зменшення інноваційного потенціалу аграрних підприємств у сучасних умовах пов'язано насамперед з недоліками системи регулювання інноваційної діяльності. Серед них слабкорозвинена інфраструктура здійснення інновацій, зниження обсягів фінансування інноваційної діяльності, трансформаційні процеси організаційної структури підприємств, які займаються інноваційною діяльністю.

Покращення інноваційного потенціалу аграрних підприємств можливе лише завдяки взаємопов'язаній дії факторів: інвестиційній підтримці інноваційної діяльності всіх сфер агропромислового сектору сільського господарства, як головної галузі; промисловості, що виробляє засоби виробництва для нього; переробної промисловості; розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва в системі агропромислового виробництва; створенню інфраструктури інноваційної діяльності в системі агропромислового виробництва та в окремих підприємствах; покращенню системи нормативно-законодавчих актів, що регулюють інноваційні процеси в державі та в агропромисловому секторі, зокрема [5].

У сучасних умовах інноваційна стратегія управління ресурсокористуванням повинна регламентувати порядок господарської діяльності і спрямовуватися на визначення підходів до управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств і, зокрема, її мотивації. Сьогодні метою інновацій є удосконалення діяльності аграрних підприємств для забезпечення задоволення потреб споживачів і оптимального завантаження переробних виробництв. Інноваційна політика регламентує складну систему науково-технічної, маркетингової, управлінської, виробничої й економічної діяльності [2 с. 210-235].

Управління інноваційною діяльністю на рівні агропромислового виробництва, являє собою багаторівневу систему управління інноваційними процесами, прийняття управлінських рішень, які спрямовані на створення конкурентоспроможної продукції в агроформуваннях, досягнення ефективних результатів інноваційної діяльності та реалізації інноваційних стратегій [6].

Структурними ланками інноваційного управління є: стратегія, розробка та здійснення єдиної інноваційної політики, кадрового забезпечення інноваційних процесів, розробка програм інноваційної діяльності, забезпечення інноваційних проектів ресурсами (у тому числі фінансовими й інформаційними), відбір та впровадження інноваційних проектів, створення інноваційної інфраструктури, моніторинг інноваційної діяльності то-

що [2, с.170-172].

Створення ресурсного блоку інноваційного розвитку аграрного виробництва повинно сприяти розв'язанню проблем фінансового, матеріального і кадрового забезпечення. Важливу роль у ресурсному забезпеченні інноваційних процесів відіграє фінансовий аспект. Фінансове забезпечення інноваційних перетворень можливо за рахунок наступних джерел:

- створення пайового інноваційного фонду агроформувань за участю як державних коштів, так і внесків приватних підприємств;
- виділення певного щорічного відсотка коштів із дохідної частини бюджетів регіонального рівня на інноваційні потреби;
- проведення інноваційного конкурсу (тендера) на розбудову інноваційної інфраструктури, фінансування якого в разі виграшу може здійснюватися з державного бюджету на основі повернення;
- залучення інвестицій в інноваційну інфраструктуру аграрного виробництва регіону, яке супроводжується податковими пільгами;
- активізації залучення інвестиційного капіталу під гарантії регіональних органів влади [4, с.226-227].

Актуальним завданням у створенні механізмів управління інноваційною діяльністю на рівні сільськогосподарських є координування процесу розробки системи підтримки інноваційної діяльності, складовими якої є об'єкти інфраструктури підтримки інноваційної діяльності в регіоні. В інноваційній інфраструктурі не виключено також утворення науково-технічних альянсів, консорціумів, спільних інноваційних підприємств (у тому числі й міжнародних), бізнес-інкубаторів, кластерних структур, агропромислових наукових парків і т. ін. Важливим питанням у формуванні механізмів управління інноваційною діяльністю є визначення суб'єктів (ланок) управління й обґрунтування їхніх функцій (рис. 3).

Для реалізації визначених напрямків слід забезпечити передумови впровадження ефективних механізмів управління інноваційною діяльністю на рівні сільськогосподарських підприємств. Зокрема, мова йде про: здійснення фінансової, матеріально-технічної, організаційно-методичної підтримки інноваційних процесів у агроформуваннях; максимально можливе залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в інновації; проведення інформаційних компаній щодо інноваційних моделей розвитку виробництва; впровадження курсу інноваційного менеджменту в навчальний процес підготовки фахівців-аграріїв; розробка довідника типових функцій спеціалістів з інноваційної діяльності; створення системи стимулів сприяння інноваційній діяльності; розвиток системи інформаційного забезпечення підприємств з різних аспектів інновацій; запровадження системи моніторингу інноваційних процесів у сільськогосподарському виробництві.

Рис. 3. Удосконалена структура організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств*

*Розроблено автором

Висновки. Інноваційний розвиток ресурсо-користування визначається впливом різноманітних факторів. Технологічне і технічне переозброєння агроформувань в сучасних умовах є ключовою проблемою підвищення їх конкурентоспроможності та забезпечення продовольчої безпеки України. Тільки створення й освоєння нової техніки і машинних технологій дозволить підняти якість і конкурентоспроможність вітчизняної сільгосппродукції.

Тому ефективність, стабілізація та подальший розвиток ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств в значній мірі залежить від здатності управлінських структур, наукових установ і агроформувань впроваджувати інновації, зберігати свій кадровий потенціал, застосовувати ефективні важелі мотивації, стимулювання й ефективності реалізації ресурсного потенціалу в цілому.

Список використаної літератури:

1. Аграрна реформа в Україні / За ред. П.І. Гайдуцького. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
2. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 5) / За ред. П.Т. Саблука та ін. – К. : ІАЕ УААН, 2009. – 647 с.
3. Актуальні питання аграрної політики: Зб. робіт 2002-2003. – К., 2003. – 499 с.
4. Абрамова І. В. Прогнозування розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації за умов державної підтримки / І. В. Абрамова // Вісник Сумського НАУ / СНАУ. – Суми, 2006. – Вип. 3-4 (20-21). – С. 51-56. – (Серія «Економіка та менеджмент»).
5. Алейнікова О. В. Напрями ефективної державної аграрної політики та програмно-цільовий підхід державного регулювання АПК / О. В. Алейнікова // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 8. – С. 99-103.
6. Андрійчук В.Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва // Економіка АПК. – 2005. – № 5. – С. 52-63.

У статті розглядаються проблеми інноваційного розвитку та потенційні можливості для успішного здійснення інноваційної діяльності на рівні аграрних підприємств.

In the article the problems of innovative development and potential possibilities are examined for successful realization of innovative activity at the level of agrarian enterprises.

Рецензент: к.е.н., доцент Жмайлов В..

Дата надходження до редакції: 25.06.2012 р.

УДК 631.16:338.43

КЛАСТЕР ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОЗДАТНОЇ, ІНОВАЦІЙНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО ПРИВАБЛИВОЇ ЕКОНОМІКИ

Н. М. Івченко, старший викладач, Сумський національний аграрний університет

Дана стаття присвячена дослідженню питання кластерного підходу та його особливостей у формуванні економічної політики держави. У сучасному світі головним завданням кожної держави у ринковій економіці стала мобілізація зусиль на збільшення своїх конкурентних переваг. Саме для цього більшість країн світу використовують кластерну модель виробництва, в умовах якої набагато краще використовується потенціал окремих регіонів і територій, посилюється партнерський діалог «бізнес - влада», диверсифікується регіональна економіка, зростає кількість платників податків і бази оподаткування, знижується залежність бюджету від окремих монопольних бізнес-

Вісник Сумського національного аграрного університету

157